

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2026-YIL № 1-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

**www.innoworld.net
O'ZBEKISTON-2026**

Volume 3 Issue 2 | 2026 |

+99833 5668868 | @Anvarbek_PhD

Page | 2

MAKEDONIYALIK ALEKSANDIRNING BAQTRIYA VA SUG'DIYONAGA YURISHLARI

Axmadjonova Sarviniso

Qoqon universiteti Andijon filiali Tarix yo'nalishi 25-02 guruh talabasi
sarviniso855@gmail.com

Maxmudova Zulfiya Alimjanovna

Qoqon universiteti Andijon filiali Tarix va ijtimoiy fanlar kafedrasida katta
o'qituvchisi, zulfiyamaxmudova25@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada Makedoniyalik Aleksandrning miloddan avvalgi 329–327-yillar davomida Baqtriya va Sug'diyona hududlariga amalga oshirgan harbiy yurishlari, ularning sabab va oqibatlari, mahalliy qarshilik harakatlari hamda Aleksandr tomonidan bu hududlarda o'tkazilgan siyosiy va ma'muriy islohotlar tarixiy manbalar va zamonaviy tadqiqotlar asosida tahlil qilinadi. Mazkur mavzu Sharqdagi ellinizm madaniyatining shakllanishi, mahalliy aristokratiya bilan o'zaro munosabatlar va hududni bo'ysundirishning murakkab jarayonlari orqali yoritiladi.

Аннотация: В этой статье анализируются военные походы Александра Македонского на территории Бактрии и Согдианы в период 329-327 гг. до н. э., их причины и последствия, местные движения сопротивления, а также политические и административные реформы, проведенные Александром на этих территориях, на основе исторических источников и современных исследований. Эта тема освещается через формирование эллинистической культуры на востоке, взаимодействие с местной аристократией и сложные процессы подчинения территории.

Annotation: This work analyzes Alexander of Macedon's military campaigns into Bactria and Sughdiana during 329-327 bc, their causes and consequences, local resistance movements, and the political and administrative reforms carried out by Alexander in these areas on the basis of historical sources and modern research. This topic is covered through the formation of Hellenistic culture in the East, interaction with the local aristocracy and complex processes of subjugation of the territory.

Kalit so'zlar: Aleksandr Makedonskiy, Baqtriya, Sug'diyona, ellinizm, Spitamen, Ahamoniylar, Sharq yurishlari, qadimgi tarix.

Ключевые слова: Александр Македонский, Бактрия, Согдиана, эллинизм, Спитамен, Ахемениды, восточные походы, древняя история.

Keywords: Alexander Macedonsky, Bactria, Sughdiana, Hellenism, Spitamen, Achaemenids, eastern walks, ancient history.

Kirish: Insoniyat tarixidagi eng yirik imperiyalardan biriga asos solgan Makedoniyalik Aleksandrning harbiy yurishlari faqatgina Ahamoniylar davlatini ag'darish bilan cheklanib qolmagan. Tarixiy manbalar shuni ko'rsatadiki, Aleksandr uchun eng jiddiy qarshilik va strategik sinov aynan Markaziy Osiyo hududlari — Baqtriya va Sug'diyonada sodir bo'lgan. Bu hududlar nafaqat o'zining boy tabiiy resurslari, balki jangovar ruhi baland aholisi va o'ziga xos harbiy taktikasi bilan ham ajralib turardi. Ushbu maqolada Aleksandrning mazkur

mintaqalarga qilgan murakkab yurishlari, mahalliy xalqlarning Spitamen boshchiligidagi ozodlik kurashi hamda sarkardaning bu yerda qo'llagan siyosiy va diplomatik strategiyalari tahlil qilinadi.

Asosiy qism: Makedoniyalik Aleksandrning Sharqqa yurishlari Ahamoniylar imperiyasini tugatish bilan yakun topmadi. Miloddan avvalgi 330-yilda Doro III ning halok bo'lishidan keyin Aleksandr o'zini fors shohi deb e'lon qilgan bo'lsa-da, imperiyaning eng chekka va eng mustaqil ruhdagi hududlari Baqtriya va Sug'diyona hali unga bo'ysunmagan edi. Bu yerlar qadimdan kuchli harbiy an'analarga ega bo'lib, ularning mahalliy zodagonlari o'z mustaqilligini saqlashga intilar edi. Shuning uchun Aleksandrning ushbu mintaqalarga yurishlari uning butun Sharqdagi eng murakkab va cho'zilgan harbiy kampaniyasiga aylandi. [2].

Aleksandr avvalo Baqtriya hududiga yo'l oldi. Ahamoniylar davrida Baqtriya qattiq markazlashgan satraplik bo'lib, ko'p hollarda hukmdorlarga qarshi chiqishga qodir bo'lgan. Aleksandrning bu yerga kelishi mahalliy satrap Bess tomonidan qo'llab-quvvatlanmagan. Bess Doroni o'ldirgach, o'zini "Artakserks IV" deb e'lon qilgan va Baqtriya hamda Sug'diyona zodagonlari uni vaqtincha qo'llab-quvvatlagan. Aleksandr uchun bu faqat siyosiy raqib emas, balki Ahamoniylar merosiga putur yetkazgan qo'zg'olonchi sifatida muhim nishon edi. U Bessni quvib borib, nihoyat mil.avv. 329-yilda uni qo'lga oldi va mahalliy an'analarga ko'ra sudga topshirdi. [4].

Biroq Bessning qo'lga olinishi mintaqadagi qarshilikni tugatmadi. Ayniqsa Sug'diyonada Spitamen boshchiligidagi harakat Aleksandr qo'shinlarini bir necha marotaba og'ir ahvolga solib qo'ydi. Spitamenning harbiy taktikasi ko'chmanchi qabilalarning tezkor otliq uslubiga tayanar, u Aleksandrning katta qo'shinlarini bo'lib-bo'lib charchatishni maqsad qilgan. Aynan shuning uchun Sug'diyona yurishi uch yilga cho'zildi. Aleksandr Marakanda (hozirgi Samarqand) atrofida bir necha bor qarshilik guruhlarini tor-mor qilgan bo'lsa-da, mintaqani to'liq bo'ysundirish uchun qattiq siyosiy choralar ham ko'rishga majbur bo'ldi. [6].

Yurishlar vaqtida Aleksandr mahalliy aholi bilan yaqinlashish siyosatini yuritdi. Bu siyosatning yorqin namunasiga Baqtriya zodagonlaridan bo'lgan Oksiartning qizi Roksana bilan nikohi kiradi. Ushbu nikoh orqali Aleksandr o'zini mahalliy hukmdorlar sulolasi bilan qarindosh qilib, hudud aholisining sodiqligini mustahkamlashni maqsad qilgan. Uning yana bir muhim chorasiga satraplik boshqaruv tizimini saqlab qolgan holda, unga yunon-makedon garnizonlarini joylashtirish kiradi. Bu kelajakda ellinlashuv jarayonining boshlanishiga zamin yaratdi. [5].

Aleksandr yurishlardan so'ng Sug'diyonada bir qator yangi shaharlar makedoniyalik posyolkalar va garnizon markazlarini tashkil etdi. Shular qatorida Aleksandriya Eskhate ("Eng chekka Aleksandriya") eng mashhuridir. Bu shahar harbiy-strategik maqsad bilan, mintaqqa ustidan nazoratni kuchaytirish uchun barpo etilgan. Keyinchalik bu markazlar orqali Sharq hududlarida ellinizm madaniyati keng tarqala boshladi va mahalliy aholi bilan yunonlar o'rtasidagi madaniy aralashuv kuchaydi. [1].

Aleksandrning Baqtriya va Sug'diyonaga yurishlari faqat harbiy g'alabalar emas, balki uning imperiya boshqaruvi qarashlarini shakllantirgan muhim maktab bo'ldi. U ilk bor shu yerda mahalliy an'analar bilan hisoblashish zarurligini tushundi. Bu yurishlar uning Hindistonga yo'l olishiga ham strategik zamin yaratdi. Shu tariqa Baqtriya va Sug'diyona Aleksandr imperiyasining mustahkamlangan, siyosiy jihatdan qayta tashkil etilgan sharqiy tayanchiga aylandi.[3].

Xulosa qilib aytganda, Aleksandrning Baqtriya va Sug'diyonadagi uch yillik harbiy kampaniyasi uning imperatorlik faoliyatidagi eng og'ir, ammo eng saboq bo'ladigan davri bo'ldi. Bu yurishlar natijasida quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

Harbiy jihatdan: Aleksandr ilk bor muntazam qo'shinga qarshi emas, balki xalq ozodlik harakati va partizanlik urushi uslubiga (Spitamen taktikasi) duch keldi va bu uning harbiy san'atini yanada charxladi.

Siyosiy jihatdan: Kuch ishlatish orqali mintaqani to'liq bo'ysundirib bo'lmasligini anglagan Aleksandr, Roksanaga uylanish va mahalliy zodagonlar bilan til topishish orqali "diplomatik g'alaba" yo'lini tanladi.

Madaniy jihatdan: Bu yurishlar natijasida yangi shaharlarning qurilishi va garnizonlarning o'rnatilishi G'arb va Sharq madaniyatining sintezi — Ellinizm davrining boshlanishiga turtki berdi.

Shu tariqa, Baqtriya va Sug'diyona shunchaki bosib olingan hududlar emas, balki Aleksandr imperiyasining sharqdagi mustahkam tayanchi va jahon sivilizatsiyasining muhim chorrahasiga aylandi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Dildoraxon, T. (2025). MAKEDONIYALIK ALEKSANDRNING SHARQQA YURISHLARI. *AMERICAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE*, 3(5), 103-109.
2. Hamdamov, U., & Qosimov, A. (2016). Jahon adabiyoti. *Toshkent-2017*.
3. Sabina, A. (2025). ALEKSANDR MAKEDONSKIY SHAXSIYATI VA HARBIY STRATEGIYALARI. *PEDAGOGIK ISLOHOTLAR VA ULARNING YECHIMLARI*, 17(02), 848-851.
4. Chorshambiyevna, T. S. (2025). ALEKSANDR MAKEDONSKIY HARBIY YURISHLARIDA YUNON RIM MUALLIFLARI ASARLARIDA O'RTA OSIYOGA YURISHI. *PEDAGOGIK ISLOHOTLAR VA ULARNING YECHIMLARI*, 17(02), 794-797.
5. Davronovich, D. Z., Lutfullaevich, S. B., & Yusuf o'g'li, A. S. (2024). ALEKSANDR MAKEDONSKIY, SALAVKIYLAR VA YUNON BAQTRIYA DAVLATIDA IJTIMOY-MADANIY ALOQALAR. *YANGI O'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 1(2), 374-377.
6. Javgashev, M. (2024). ALEKSANDR MAKEDONSKIY KO'PRIGI. *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 2(7), 221-224.

